

Olämplig inbjudan — ovälkommen visit

"Alla hederliga, alla bildade människors avsky... för ständerättens, Sibirienförvisningarnas och fängelsetortyrrens regim följer som en demon den ryska eskaderns färd." Orden stod att läsa i det socialdemokratiska huvudorganet (Social-Demokraten, nu Morgon-Tidningen) för nästan jämnt fyrtio år sedan, den 26 juni 1909. Anledningen var att den ryske tsaren med en rysk eskader besökte Stockholm. I samma tidningsnummer skrev Hjalmar Branting en artikel fylld av indignation över det ryska besöket. Han erinrade om de uppgifter rörande domar och övergrepp som en medlem av den ryska riksdagen (duman) något tidigare dragit fram i en debatt. Hundratal tidningsmän hade dömts till fängelse för kritik av regimen, universitetens självstyrelse hade inskränkts, ett stort antal personer hade på administrativ väg berövats sin frihet, i några fall hade bekännelser frampressats genom tortyr; dödsdomarna och frihetsstraffen för revolutionär propaganda var talrika. "Så ser tsarens rike ut inuti", slutade Branting. "Och i middag skall på kunglig befällning svenska trupper defilera för dess härskare, och vänskaplig hyllning skall framföras i officiella skåtal. Sveriges ära och värdighet..."

Av en rad stickprov att döma var dessa uttalanden representativa för hela den socialdemokratiska pressen; liberala tidningar antydde i mjukare ton en liknande hållning. Ett stort antal protestmöten anordnades runt om i landet av det socialdemokratiska partiet. "Det är den svenska socialdemokratin, som... varit tolk för det svenska folkets stora flertal", skrev Ny Tid. "Varje behjärtad västerlänning känner en djup indignation mot alla ryssars förtryckare och ägnar det ryska folket sitt djupaste medlidande och sitt livligaste medkännande", heter det i Arbetet. Endast några högertidningar föll tillbaka på de vid dylika tillfällen brukliga fraserna om det "under lyckliga auspicer inledda furstebesöket", som borde "öka känslan av ömsesidiga intressen" (Svenska Dagbladet under rubriken "Våra handelsförbindelser med tsarriket") och om de vänliga tankar som "böra besjåla Sveriges folk, då det hälsar det ryska kejsarparet hjärtligt välkommet" (Stockholms Dagblad).

Man erinrade i den demokratiska pressen (till vilken högerpressen då ej hörde) om det ohyggliga förtrycket i Ryssland. Enligt en i flera tidningar citerad uppgift skul-

le under åren 1905—1908 (revolutionströrelsens år) 4.002 dödsdomar ha avkunnats, av vilka 2.118 verkstälts; i fängelse skulle sitta 181.137 personer, "oberäknat de 74.000 personer som förvisats till Sibirien och Ishavstrakterna". Till denna bild av terrorismen knöts förhoppningar om ett framtida fritt och lyckligt Ryssland. "Ett fritt Ryssland blir en gång förvisso en huvudfaktor i världsutvecklingen, politiskt och socialt ej mindre än ekonomiskt och kulturellt" (Göteborgs Handelstidning). "Ej underligt således, om vi som människovänner och européer uttala vår förhoppning om en bättre framtid för Rysslands folk, vårt hopp att inom kort personlig rättssäkerhet, bildning och välmåga må sprida sig bland våra förtryckta ryska bröder" (Arbetet).

Vi vet nu hur det gick. Det tsarrike som fördömdes var fruktansvärt i sin grymhet, och dock verkar det nästan idylliskt i jämförelse med samtidens tyranni. Branting citerade en politikers anklagelser mot regimen i duman. Hur fantastisk är inte tanken att en ledamot i Sovjetrepresentationen skulle yttra kritiska ord? Branting talade om de många tidningsmän som dömts; att en tidningsman i den statsdirigerade kommunistpressen

nu skulle skriva något mot regeringen är otänkbart. Självstyrelse för ryska universitet — själva uttrycket verkar komiskt och makabert. Frihetsberövanden på administrativ väg, frampressanden av bekännelser genom tortyr — det är i samtidens Ryssland något så självfallet och vanligt att man knappast längre talar om det. Till och med siffrorna, de precisa siffrorna, på dödsdomar och förvisningar ger ett intryck av mildhet i jämförelse med dagens väldiga och osäkra tal. Domarna har blivit hundrafalt eller tusenfalt flera, trots att det nu inte är fråga om ett land i uppror, utan om ett förtryck så perfekt att det för tanken på dödens stillhet. 74.000 i Sibirien, nu gissas det på åtta, tio eller femton miljoner slavarbetare.

I detta läge anser den svenska regeringen det i sin ordning att genom utrikesministerns besök i Moskva och den ryska eskaderns inbjudan till Stockholm visa att den står fjärran från varje avståndstagande, varje motvilja, varje indignation, att den svenska socialdemokratin nu har nått den totala "realismen". Detta sker sedan ryssarna bortrövat en svensk diplomat och vägrat upplysningar om hans öde — och två år efter det ryske militär nedskjutit svenska flygplan och svenska medborgare på fritt område utanför den ryska kusten och den ryska regeringen vägrat erkänna, upprättelse och skadestånd. Då sades det att Sverige skulle fullfölja sin strävan att få sin obestridliga rätt erkänd; nu uppvaktar hr Undén i Moskva, och svenska militärer och myndigheter hålls på den ryska eskadern välkommen. "Sveriges ära och värdighet..."

män som var förbittrade över att jämnåriga kvinnor bortsnappades av gamla män. Bernard Shaws ord att en kvinna föredrar "en tiondel av en första klassens karl framför den exklusiva besittningen av en tredje klassens karl" tycks i stort sett ha besannats, om man med skilda "klasser" menar skilda förmögenhetsgrupper.

Mormonerna fick länge vara i fred; Utah låg långt borta, och unionsregeringen hade angelägnare uppgifter att lösa. Men efter inbördeskriget kom steg för steg en lagstiftning som gjorde månggifet omöjligt. År 1890 böjde sig mormonkyrkan och avskaffade i princip polygami. En del ivrigt troende fortsatte att praktisera det "himmelska" äktenskapet i dess fulländade form, men efter ett par årtionden var denna centrala princip i mormonreligionen övergiven av alla.

HERBERT TINGSTEN